

Vara

1. Varas jēdziens
2. Varas leģitimitātes problēma

Ir ļoti daudz mēģinājumu
precizēt jēdzienu *vara*.

1. **Filozofiski - psiholoģiskā pieeja**

Tomass Hobss – vara ir līdzeklis, lai gūtu labumu. Visa dzīve ir tiekšanās pēc varas.

Frīdrihs Nīče: visa dzīve ir tiekšanās pēc varas, pēc arvien lielākas varas.

Alfrēds Adlers: Aiz katras neirozes stāv mazvērtības komplekss, kuru indivīds mēģina kompensēt tiecoties pēc varas.

Akceptēt varētu to, ka tieksme pēc varas ir būtisks stimulants cilvēka sociālajai aktivitātei.

2. Substancionālā pieeja

Raksturīga organizāciju un starptautisko attiecību teorijām. Parasti akcents tiek likts uz varas resursiem, ar ko, vismaz starptautiskajās attiecībās, galvenokārt saprot militāro spēku (20.gs. 50-tie gadi - Džordžs Kenans). Piemēram, Hanss

Morgentau runā par šādiem varas resursiem: (1) ģeogrāfiskais stāvoklis; (2) dabas resursi; (3) industriālā kapacitāte; (4) bruņojums; (5) iedzīvotāju skaits; (6) nacionālais raksturs; (7) nacionālā morāle; (8) diplomātijas kvalitāte; (9) valdības kvalitāte (tautas atbalsts tai).

3. Komunikatīvā pieeja

(Karls Doičs, Mišels Fuko)

Vara netiek uzskatīta par politikas centru vai esenci. Tā tiek uzskatīta tikai par vienu no iespējamajiem līdzekļiem (“valūtu”) politikā; par vienu no sociālās kontroles mehānismiem tur, kur paražas vai brīvprātīga koordinācija vairs nedarbojas, bet situācija vēl ļauj atturēties no spēka lietošanas.

4. Funkcionālā pieeja

Maksa Vēbera (1864 -1920)

slavenā *varas* “*definīcija*”:

Vara ir iespēja realizēt savu gribu sociālajās attiecībās, neskatoties uz pretestību un neatkarīgi no tā uz ko šī iespēja balstās.

Jaunākās versijas:

Roberts Dāls: *vara* ir iespēja piespiest otru cilvēku darīt to, ko šis otrs cilvēks nedarītu, ja tā būtu viņa brīva griba;

Entonijs Gidenss: *vara* ir iespēja mainīt pastāvošo lietu kārtību.

Zigmunts **Baumans**: vara ir spēja un iespēja īstenot ieceres.

Tātad – vara vienmēr nozīmē savstarpēju atkarību, pakļautību attiecībās starp cilvēkiem. Ja man ir vara, tad es varu pavēlēt otram (citiem) cilvēkam (–iem), piemēram, stāvēt uz galvas ...

**Uz ko tad balstās iespēja
panākt savu, jeb - *Vēbera*
vārdiem runājot – realizēt savu
gribu sociālajās attiecībās?**

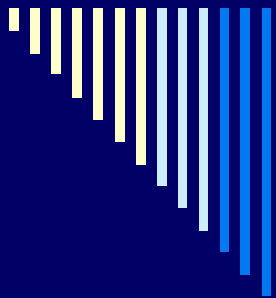

1. Fiziskais spēks

-
1. Fiziskais spēks
  2. Materiālais faktors

-
1. Fiziskais spēks
  2. Materiālais faktors
  3. Manipulācija ar informāciju

-
1. Fiziskais spēks
  2. Materiālais faktors
  3. Manipulācija ar informāciju
  4. Leģitimitāte

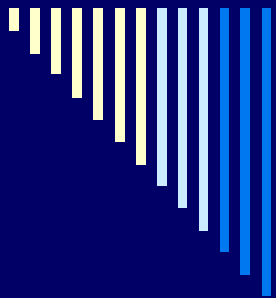
Vara ir **leģitīma**, ja to atbalsta tauta.
(Moriss Diveržē)

Leģitīma vara - politiskās sistēmas spēja uzturēt pārliecību par to, ka eksistējošie politiskie institūti ir vispiemērotākie attiecīgajai sabiedrībai. (Seimurs Martins Lipsets, 1922 -2006)

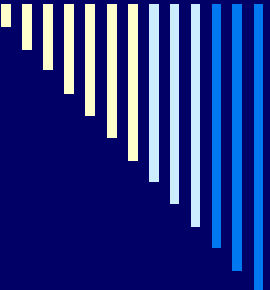

Tātad: leģitīma ir tāda vara, kuru tauta atzīst, kurai ir prestižs cilvēku acīs, kurai tie uzticas un ir gatavi labprātīgi pakļauties.

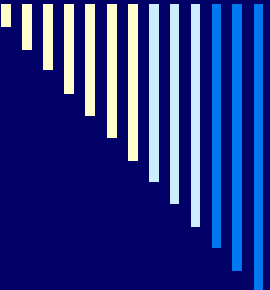

Leģitimitāte ir tas, kas piedod autoritāti varas institūtiem sabiedrības acīs, *padara* šo institūtu rīkojumus *saistošus* izpildīšanai pēc principa – *es pakļaujos nevis aiz bailēm, bet gan jūtot pienākumu to darīt.*

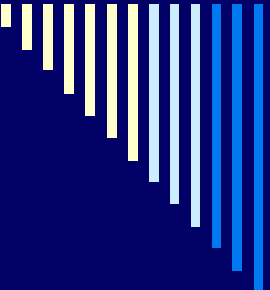

Legitimitāti nedrīkst jaukt ar
likumību kā tiesisku
fenomenu: likumība vēl nebūt
negarantē valstij vai valdībai
cieņu no sabiedrības puses.

-
-
1. Fiziskais spēks
  2. Materiālais faktors
  3. Manipulācija ar informāciju
  4. Leģitimitāte:
    - a) Tradicionālā (tradīcijas, kas sakņojas vēsturē)
    - b) Harizmātiskā (līderis, izcila personība)
    - c) Racionālā (likums, likumība)
-

Seimurs Martins **Lipsets**:

1. Simboliskā leģitimitāte (jeb leģitimitāte š.v. “vēberiskā” nozīmē) – vairāk iedarbojas uz cilvēka prātu, jūtām, emocijām.

Cilvēks vērtē, vai vērtības uz kurām balstās politiskā sistēma atbilst viņa pasaules uzskatam.

2. Instrumentālā leģitimitāte – valsts varas spēja nodrošināt cilvēku vajadzību apmierināšanu. Faktiski – varas efektivitāte. *Piemēram*, vai ir darbs, vai ir pieejami medicīniskie pakalpojumi, vai var samaksāt par mācībām utt.

Matejs Dogans: ir strikti *jānodala*
(1) politiskā režīma leģitimitāte, (2)
uzticība atsevišķiem šī režīma
institūtiem un (3) valdošo politiķu
popularitāte.

Sabiedriskās domas aptaujās, kad mēģina noskaidrot atsevišķu politisko institūtu un politiķu reitingus, tiek pētīta leģitimitātei līdzīga parādība, bet ne pati leģitimitāte. *Piemēram*, valdības nepopularitāte vēl nebūt nenozīmē visa politiskā režīma neleģitimitāti.

Angļu un vācu valodās, lai apzīmētu varu, kas balstās galvenokārt uz fiziska spēka, piespiešanas izmantošanu (pakļaujas aiz bailēm), lieto jēdzienus ***power*** un ***macht***.

Savukārt, lai apzīmētu varu, kas balstās uz leģitimitāti (pakļaujas, jo uzskata par savu pienākumu to darīt) – ***authority*** un ***herrschaft***.

Kas notiek Latvijā?